

Vinko Vodopivec

NAJDALJŠI VENETSKI NAPIS

Ključne besede:

arheologija, govor, jezikoslovje, pomenoslovje, etimologija, zgodovina, zgodovinsko jezikoslovje, slovenščina, praslovanščina, Veneti, Wendi, Reti

Key words:

archaeology, speech, linguistics, semantics, etymology, history, historical linguistic, Slovene, Old-Slavic, Veneti, Wends, Rhaetians

Abstract

The longest Venetic inscription

The longest Venetic inscription was found in 1970 during excavations for the reconstruction of the Civic Hospital of Este, Veneto, Italy and is stored at the Museo Nazionale Atestino at Este. Inscription is on thin bronze plate 23,5 x 29,0 cm, which is not preserved in whole and is dated around 400 BC. This inscription is very important because of its length with 286 visible letters and with 100 words, while the second longest Venetic inscription Es 27 has with added letters only 58 letters and 14 words. Anna Marinetti transliterated the inscription, divided the continuous text and offered the understanding but with only three words without their mutual connection. She explicated it as an unusual text without rules on which other Venetic inscriptions are explained, because already known language forms and recognition of names failed. A real problem of experts is the length of inscription, which could not be explained as an array of names what they did till now. Present detailed analysis shows strong connections with other Venetic inscriptions, while from 100 words of inscription only 18 words are completely new, and this result is a clear negation of the Marinetti's statement that there aren't any suitable connections.

Dividing of continuous text and its understanding was presented first by A. Ambrožič & G. Tomezzoli. In present paper, somewhat different transliterations, understandings and conclusions are presented. The contents nicely flow from loosing a younger person and recognition of guiltiness due to bad protection, to describing place and way of loosing, mourning and reconciliation, to confidence and crossing into eternal life, because the deceased will stay as the man of prayer. Translation of this longest and new Venetic inscription confirms that Venetic inscriptions can be understood by using as a catalyst for their decipherment the Slavic languages, especially the Slovene one with its numerous and archaic dialects. At the same time it indicates primeval living of ancestors of Slovenes on Venetic territories.

Uvod

Najdaljši venetski napis [1, 2] so našli leta 1970 pri izkopavanjih za rekonstrukcijo mestne bolnice v kraju Este v pokrajini Veneto in je shranjen v Museo Nazionale Atestino v kraju Este. Napis je na tanki bronasti plošči 23,5 x 29,0 cm, ki ni v celoti ohranjena in datira okoli 400 pr. Kr. Po Marinettijevi, ki je napis tudi prečkrovala, naj bi ga glede uporabljenega črkopisa prinesli iz okolice Padove v času, ko ga niso več razumeli. Zgleda, da so ga odstranili iz valjaste podlage in pri tem močneje poškodovali, saj naj bi ga ostalo le okoli polovico izvirne velikosti [1, 2]. Napis je podan na naslednji sliki 1.

Slika 1: Najdaljši venetski napis [1, 2]

Značilna je razporeditev napisa, ki teče od zunanega roba proti sredini, kar je vsekakor izjema in ima lahko tudi ustrezen pomen na primer: prehod v onstransko življenje, saj se življenje čedalje bolj zapira in se konča s smrtjo telesa in se preoblikuje v samostojno življenje

duše. Tak smisel navedenega načina napisa potrjuje tudi njegovo razumevanje. Pri večini napisov so praviloma prej zapisali besedilo v vidni obliki: v pesek, v glino ali drug material za lahko pisanje, saj so le tako najbolje ocenili pravilno razporeditev črk napisa. Pri tem napisu z zaključeno vsebino in z omejenim prostorom v sredini pa so to morali narediti, saj bi jim sicer zmanjkalo prostora v sredini. Kljub temu se jim napis ni najbolje posrečil, saj je vidna zgostitev črk v levi sredini napisa in to tako pri zgostitvi vrst kot pri zgostitvi črk v vrstah.

Napis je zgoraj in spodaj omejen s pikami vendar so tudi nad zgornjimi pikami vidni deli črk, zato tega drugega dela napisa ni možno določiti niti po obsegu, kaj šele po vsebini. Morda gre le za napis o namenu in uporabi ohranjenega napisa, lahko pa ima samostojen pomen. Na spodnjem delu ni vidnih črk, kar pa ne pomeni, da jih ni bilo, saj je ohranjeni del premajhen, da bi to nedvoumno ugotovili. Vsebina ohranjenega napisa pa ima zaključeno vsebino, zato bi morebitno najdeni ostanki napisa le dodatno pojasnili njegovo vsebino, namen in uporabo.

Obravnavanje napisa

Najdaljši venetski napis je novejša najdba, saj so ga našli šele leta 1970, zato je na voljo le prečrkovanje, delna delitev in delno razumevanje A Marinetti v latinščini [1, 2] in prečrkovanje, delna delitev in delno razumevanje razumevanje A Ambrozica & G Tomezzolija v slovenščini [3]. Vsi dosedaj znani venetski napisi so razumljivi na osnovi slovanskih jezikov [4-6], zato je tudi najdaljši venetski napis treba ustrezno analizirati. Ovrednotiti je treba utreznost dosedanjega prečrkovanja, dosedanje delitve delno zvezno pisanega besedila in dosedanja razumevanja na osnovi latinskega in slovenskega jezika. Primerjava naj pokaže boljšo izbiro jezika razumevanja in s tem jezikovne korenine jezika v katerem je napisan najdaljši venetski napis.

Prečrkovanje

Posamezne vrste so razporejene od zunanega dela napisa proti sredini in se pričnejo brati na levem robu in tečejo desno, navzdol in levo tako, da se zopet končajo na levem robu. Označujem jih z ET1 do ET6.

Prečrkovanja Anne Marinetti [1, 2] so dobra osnova, saj so črke lepo vidne, opazne so le tri napake: v prvi vrsti z oznako ET1 izpusti I, v drugi vrsti z oznako ET2 prečrkuje T namesto I, v peti vrsti z oznako ET5 pa tudi izpusti I. Za glas črke G 3x uporabi grško črko χ, ki jo pri razumevanju spremeni v latinsko črko G, za glas črke B 4x uporabi grško črko φ, ki jo pri razumevanju spremeni v latinsko črko B. Znak X bere kot T in ga pri razumevanju spremeni v črko D, znak ϖ bere kot θ in ga pri razumevanju spremeni v črko T. Izjema je prva vrstica, kjer 1x bere znak X kot D in 1x bere znak ϖ kot T, zato pa ju pusti pri razumevanju nespremenjena.

Znak X se v venetskih napisih dosledno bere kot T in nima glasovne vrednosti črke D. Znak ϖ se praviloma bere kot T ali kot poudarjeni O in ne kot θ [4-9]. Branje znaka X kot črke T z glasovno vrednostjo črke D bi moralo biti posebej utemeljeno, če za tako

prečrkovanje obstajajo utemeljeni razlogi, tako pa je tako branje te črke brez kakršnekoli obrazložitve.

Prečrkovanja A Ambrozica in G Tomezzolija slede prečrkovanjem Marinettijeve, razen uporabe grških črk. Pri dvojnih ll pa 4 krat izpustita črko l.

V napisu se le enkrat pojavi nov znak Ϙ, ki ga na podlagi retijskih napisov [10-12] lahko prečrkujemo kot B ali D in po razumevanju tega napisa ga prečrkujem kot D, tako kot Marinettijeva.

Prečrkovanje avtorja po vrstah

- 1 Prvi le delno vidni znak zgornje vrste je najverjetneje znak Ϙ za črko O, lahko pa bi bil tudi znak Ϙ za črko T, vendar bi predstavljala z naslednjim M in K težje izgovorljivo soglasniško skupino TMK. Po razumevanju dodam na začetku črko D. Znaki za ostale črke so lepo vidni, zadnja delno vidna črka bi lahko bila A, E, I, K, L, M, N ali P in glede na pomen sem se odločil za I. Manjka celoten desni rob. Prva delno vidna črka v spodnji vrsti bi lahko bila I, B, G ali T in glede na težje izgovorljive soglasniške skupine z naslednjo črko M je to najverjetneje I. V sredini je dobro vidna pokončna črta, ki je lahko E, I, K, L, M, N P, T in V, vendar se najbolj nakazuje K, ki sem jo upošteval in ji po razumevanju dodal še črko L. Na koncu je tudi del črke, ki bi lahko bila G, I, L, M, N, P, T ali V in po razumevanju sem se odločil za T in dodal še E.
- 2 Na začetku je pika ali neznamen del znaka Ϙ ali Ϙ, ki bi lahko bil O, P ali T in glede na naslednjo črko O in glede na razumevanje sem se odločil za P. V sredini je znak, ki je označen s pikami in je lahko samo I, na koncu v vogalu je le spodnji del znaka, ki ga prečrkujemo kot T, kar sem tudi upošteval. V sredini je dosedanje prečrkovanje ustrezno, na koncu pa ni niti dela naslednjega znaka.
- 3 Prečrkovanje Marinettijeve je ustrezno, razen dveh zamenjav X = T, ki ju zamenjuje z D: po razumevanju pa sem dodal na začetku črko I, na koncu pa črko E.
- 4 Po razumevanju dodam začetno črko V. V sredini zgoraj je lepo vidna črka L, naslednji znak bi lahko bil Ϙ ali Ϙ, kar bi pomenilo črko O ali T, saj bi v primeru črke T dobili soglasniško skupino TLT, kar ni verjetno, zato jo prečrkujem kot O. Za njo pa je prostor za eno črko in nakazuje se črka K. Če je tam prazno polje, bi bila beseda LOVU, če pa je tam črka K, pa bi bila beseda LOKVU, kar sem tudi upošteval. V sredini spodaj je razmak med črkama V in I, zato je možna le dodatna črka I; na koncu pa ni videti dela nove črke.
- 5 Na začetku po razumevanju dodam črko O. V sredini manjka več črk, ki jih po razumevanju dodam kot OIEM. V spodnji sredini je izpuščena vidna črka I, na koncu pa po razumevanju dodam I.
6. Na začetku je viden del znaka, ki bi bil lahko tudi pika kot poudarek črkovnega znaka. Lahko pa predstavlja znak Ϙ ali Ϙ, torej črki T ali O in po razumevanju upoštevam črko O. V sredini manjka več črk in po razumevanju dodam MOLTEV. V spodnjem srednjem delu zopet manjkata črki in po razumevanju dodam IL. Pred K je del črke, ki predstavlja znak Ϙ ali Ϙ, torej črki T ali O, in da bi se izognil težje izgovorljivi soglasniški skupini VTK, jo prečrkujem kot O. Pred M naj bi bil N, vendar je venetski

znak za črko L lepo viden in tudi bolj smiseln. Na koncu dodam po razumevanju še črko O.

Pri mojem prečrkovanju je dodatno prečrkovanih 11 delno vidnih črk. Skladno z razumevanjem napisa pa je dodano tudi 22 manjkajočih črk z verjetnejšim pomenom. Pri prvi vrsti manjka celoten desni rob, ki se ga zaradi številnih manjkajočih črk ne da nadomestiti in ima zato ob manjkajočem delu manjšo verjetnost. Največ dodanih črk je v šesti vrsti, saj je ta sredinski del najbolj poškodovan.

Pregled prečrkovanj

Pregled prečrkovanj po avtorjih je podan v tabeli 1. Avtorji si slede navpično, število drugačnih prečrkovanj pa sledi po prečrkovanih vrstah vodoravno, število dodatno prečrkovanih črk je odebeljeno.

Tabela 1 Pregled prečrkovanj po avtorjih – odebeljena so števila dodatno prečrkovanih črk

Avtor	Grške črke	D namesto T	Napačne črke	Dodatno prečrkovane in dodane črke
Marinetti [1, 2]	3,8,3,2,2,2	3,2,2,3,2,1	2,2,0,0,2,0	0,0,0,0,0,0
Ambrozic& Tomezzoli [3]	0,0,0,0,0,0	3,3,2,3,2,2	1,1,0,1,1,0	0,0,0,0,0,0
Vodopivec, tu	0,0,0,0,0,0	0,0,0,0,0,0	0,0,0,0,0,0	5-3, 2-0, 0-2, 3-2, 0-6, 1-9

Pregled števila črk in besed v najdaljšem venetskem napisu je podan v tabeli 2. Po vrstah napisa in po avtorjih prečrkovanj slede: 1 – Marinetti [1, 2] – samo črke, 2 – Ambrozic & Tomezzoli [3] – črke in besede, 3 – Vodopivec, tu – vidne, dodatno prečrkovane in dodane črke, črke skupaj in besede.

Tabela 2 Pregled črk po avtorjih in po vrstah napisa

	1	2		3				
	Črke	Črke	Besede	Vid. črke	Dod. preč. črke	Dod. črke	Vse črke	Besede
1. vrsta	41	40	8	39	5	3	47	16
2. vrsta	66	65	23	67	2	0	69	19
3. vrsta	64	64	19	64	0	2	66	18
4. vrsta	47	46	19	49	3	2	54	16
5. vrsta	35	34	13	36	0	6	42	16
6. vrsta	30	29	1	31	1	9	41	15
Skupaj	283	278	83	286	11	22	319	100

Ta napis ima 286 vidnih in 11 delno vidnih črk, zato ima skupno z 22 dodanimi črkami kar 319 črk, kar je skoraj toliko kot etruščanski Pyrgijski zlati ploščici, ki imata 320 črk. Drugi najdaljši venetski napis Es 27 pa obsega z dodanimi črkami komaj 58 črk [5]. Napis ima po avtorjevem prevodu 100 besed, etruščanski ploščici pa 93 besed. Tudi po besedah predstavlja daleč najdaljši znani venetski napis, saj ima drugi najdaljši venetski napis Es 27 komaj 14 besed.

Prečrkovanja so prikazana pri podrobni obdelavi napisa po vrstah, kjer so označena neustrezna podajanja predpostavljene glasovne vrednosti venetskih znakov z grškimi črkami in napake ali nedoslednosti prečrkovanj.

Analiza prečrkovanja

Uporaba glasovnih vrednosti črkovnih znakov (Č) urejenih po njihovem številu, s številom teh znakov (Š) in njihovim deležem (D) je podana v naslednji tabeli 3.

Tabela 3 Uporaba črk v napisu po številu in deležih

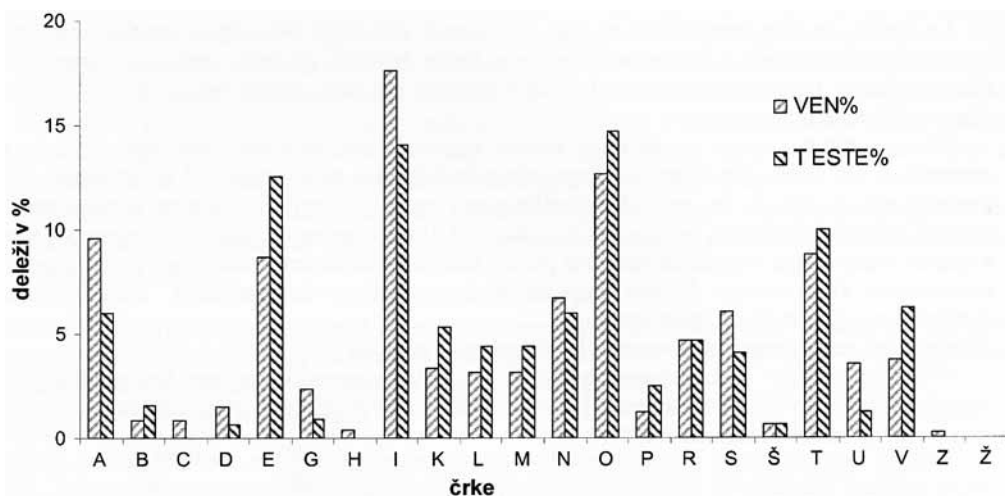
Č	O	I	E	T	V	A	N	K	R	M	L	S	P	B	U	G	D	Š	X	SK
Š	47	45	40	30	20	19	19	17	15	14	14	13	8	5	4	3	2	2	2	319
D	14,73	14,11	12,54	9,40	6,27	5,96	5,96	5,33	4,70	4,39	4,39	4,08	2,51	1,57	1,25	0,94	0,63	0,63	0,63	100

Črke slovenske abecede, ki predstavljajo glasovne vrednosti C, Č, F, H, J, Z in Ž niso prikazane v tabeli, saj jih v tem napisu ni.

Črka T je zabeležena v dveh oblikah X in $\diamond$, zato druga oblika praviloma predstavlja različne mehčalne glasove, vendar sem obe različici prečrkoval enako, saj se šele pri razumevanju najbolje ugotovi verjetno glasovno vrednost. Venetski črki X ali $\diamond$ lahko označujeta tudi glasove: tc, ts ali c in é, pa tudi dz, tč ali č, tš itd [4-5].

Primerjava deležev uporabe črk v najdaljšem napisu z oznako T ESTE, je v deležih podana tudi glede na ostale venetske napise z oznako VEN [4-5], v naslednjem grafu 1 in v naslednji tabeli 4.

Graf 1 Primerjava deležev črk najdaljšega venetskega napisa z drugimi venetskimi napisi

- Vidno je dobro ujemanje soglasnikov razen pri črki V, ki se zamenja z U; pri samoglasnikih pa je vidna izravnava med črkama A in O in med črkama E in I torej pri dvojicah, ki sta si glasovno zelo blizu.

Tabela 4 Primerjava deležev uporabe črk ESTE z venetskimi črkami

Črka	A	B	C	D	E	G	H	I	K	L	M	N	O	P	R	S	Š	T	U	V	Z	Ž
VEN	9,62	0,84	0,83	1,52	8,66	2,37	0,37	17,63	3,37	3,13	3,17	6,73	12,70	1,25	4,67	6,04	0,69	8,79	3,58	3,76	0,28	0,01
ESTE	5,96	1,57	0,00	0,63	12,54	0,94	0,00	14,11	5,33	4,39	4,39	5,96	14,73	2,51	4,70	4,08	0,63	10,03	1,25	6,27	0,00	0,00

Razumevanje A Marinetti

Anna Marinetti [1] ne podaja razumevanja napisa, vendar pri prvi obrazložitvi na strani 419 smatra, da gre za napis, ki je blizu latinščini. Na strani 420 pa ugotavlja povezavo z ozemeljsko problematiko in z živalmi: ekvo(i)vos, moltevebos in elokvillos – equus je v latinščini konj. Tako predpostavlja, da gre za pogodbeno pravno ureditev meje posestva, uporabnikov in koristnikov [1 s. 420].

Komentar

Ob dobrem prečrkovanju Marinettijeve se čudimo vsebinskim predpostavkam, ki so v popolnem nasprotju z besedami v znanih jezikih. Na osnovi ene same besede ekvo(i) vos, ki je sicer podobna latinski besedi equus s pomenom konj, obrazloži celoten napis s 100 besedami. Tako deluje akademska venetološka šola, ki zavrača kakršnokoli povezavo venetskih napisov z razumevanjem na slovanskih osnovah, pa čeprav je na tem območju - v okolici Ogleja, še v 4. stoletju zgodovinsko izpričan venetski - slovenski jezik [13]. Posredno pa o tem priča teorija kontinuitete, ki slovanske korenine na sedanjih zahodnih ozemljih in v srednji Evropi pomika v staro kameno dobo [14-15]. Neposredno pa pričajo o tem tudi genetske raziskave Slovencev in Evropejcev ter okostnjakov iz mesta Adria iz pokrajine Veneto iz dobe od 1. do 7. stoletja pr. Kr. [16]. Pričajo pa tudi nekateri drugi viri [17].

V knjigi AKEO Marinettijeva podaja mnoge novejšje venetske in tudi druge napise, med drugim podaja tudi obširnejšo obrazložitev najdaljšega venetskega napisa [2].

Obrazložitev razširjenega razumevanja Marinettijeve v originalu [2, s. 198]

Data la lunghezza e complessità del testo, la divisione delle sequenze è tutt'altro che scontata, gli interventi di divisione qui sotto riportati sono solo in piccola determinati dalle regola della punteggiatura; nella maggior parte di casi sono determinati da premese e scelte interpretative (per queste si rimanda a Marinetti 1998).

La Tavola da Este costituisce un testo eccezionale all'interno del corpus venetico, per lunghezza e complessità; l'iscrizione è frammentaria, mancano forme lessicali già note, mancano forme onomastiche riconoscibili, il testo non è né formulare né ripetitivo: per tutte queste ragioni la Tavola pone anche enormi difficoltà interpretative.

Sono comunque state riconosciute alcune sequenze (es. *dekomei diei* »nel decimo giorno«), espressioni del »dare« (evidenze di forme riconducibili alla radice *do-: 3° sg. presente *doti*; 3° sg. preterito *vido*; *kedat*, cfr. lat. *cedo*; *danei*); riferimenti spaziali al territorio (*opedon*, *plana*, *peri*); probabili nomi di animali (*ekvo(i)vos*, *moltevebos in elokvillos*). Il senso generale riguarda lo »spazio«; rapportando a questo concetto una verosimile funzione per un' iscrizione certamente pubblica e »ufficiale«, potremmo riconoscervi l'espressione di una regolamentazione dell'uso del territorio, nelle applicazioni di confinazione, distribuzione, sfruttamento.

Obrazložitev razširjenega razumevanja Marinettijeve v prevodu [2, s. 198]

Glede na dolžino in zapletenost besedila, je delitev zaporedij vse prej kot predvidljiva, spodaj navedene delitve so le malo določene s pravilom ločil; v največ primerih je to določeno na predpostavkah in izborih razlag (glej Marinetti 1998).

Tablica Este predstavlja izredno besedilo v skupini venetskih napisov, glede na dolžino in zapletenost; napis je delen, manjkajo že znane jezikoslovne oblike, manjkajo prepoznane imenske oblike, besedilo ni niti formalno niti ponavljajoče: zaradi vseh teh razlogov tablica predstavlja tudi velike težave pri tolmačenju.

Vseeno so bile prepoznane določene sestavine besedila (na pr. *dekomei diei* »desetega dne«), izrazi kot »dati« (očitno obstajajo besede, ki jih lahko skrčimo na koren **do-*: 3. os. edn. sedanjik *doti*; 3. os. preteklik *vido*; *kedat*, prim. lat. *cedo*; *danei*); ki se nanašajo na prostor oz. zemljišče (*opedon*, *plana*, *peri*); verjetna imena živali (*ekvo(i)vos*, *moltevebos in elokvillos*). V splošnem smislu se vse nanaša na »prostor«; pripisuje tej zamisli pravi namen gotovo javnega in »uradnega« napisa, to bi lahko spoznali kot izraz nekega pravilnika za uporabo zemljišča, za uporabo razmejitev, razdelitev, izkoriščanje.

Komentar

V drugem odstavku Marinettijeva ugotavlja: »napis je delen, manjkajo že znane jezikoslovne oblike, manjkajo prepoznane imenske oblike, besedilo ni niti formalno niti ponavljajoče: zaradi vseh teh razlogov tablica predstavlja tudi velike težave pri tolmačenju« [2, s. 198]. Za svoje trditve pa ne poda niti enega dokaza in ne navede niti ene opravljene raziskave, ki bi potrdila te navedbe.

Podroben pregled razumevanja Marinettijeve

V razširjeni obrazložitvi Marinettijeva navaja več besed, zato jih je treba podrobno pregledati in ugotoviti njihov morebitni pomen v latinščini kot predpostavljenem jeziku razumevanja in njihov morebitni pomen primerjati s pomenom v slovenščini. Primerjava navedenih navedenih besed [2] z razumevanjem v slovenščini je podana v tabeli 5, primerjava z latinščino pa v tabeli 6.

Tabela 5: Primerjava navedenih besed s slovenskim prevodom in črkovnimi spremembami:

Navedene besede [2]	Slovenska delitev	Slovenski prevod	Drugačna prečrkovanja
<i>dekomei diei-ET4-</i>	TE KOM EI TI IEI	tebi komaj ti aja	T zamenja z D, izpusti I
<i>doti- ET1</i>	TO TI	to ti	T zamenja z D in D z T
<i>vido-ET2</i>	VITO	vitek	T zamenja z D
<i>kedat-ET4</i>	MERKETA T	merkate to	T zamenja z D
<i>danei-ET2</i>	DA NEI	da ni	
<i>opedon-ET3</i>	OPET ONEL	zopet odnesel	T zamenja z D
<i>plana-ET2</i>	NATTAPLANAM	natapljanju	
<i>peri-ET3</i>	PERI KON	pri konjih	
<i>ekvo(i)vos-ET2</i>	NOSE KVOI BOS	nosi kaj boš	B zamenja z V
<i>moltevebos-ET2-ET5</i>	MOLTEVE BOS	molitve boš	
<i>elokvillos-ET3</i>	ONEL OKVIL LOS	odnesel ujel sem	

- Delitve zveznega besedila napisa na osnovi latinskega in slovenskega razumevanja so bistveno različne. Latinsko razumevanje da le 12 besed ali $72/12 = 6$ črk/besedo, kar je dvojna pričakovana vrednost. Slovensko razumevanje pa daje kar 23 ali skoraj še enkrat toliko besed ali $72/23 = 3,13$ črk/besedo, kar je blizu pričakovane vrednosti 3 črke/besedo [10]. Povprečna dolžine besed vseh ostalih venetskih napisov je 3,27 črk/besedo. Nekoliko večja vrednost je pogojena s številnimi imeni božanstev Reiti in Trumusicatei, ki se pojavljata skupno kar 84 krat [4, 5].
- Neposredna primerjava pokaže, da je od navedenih 12 primerov kar v 6 primerih razlaga odvisna od prečrkovanja, ki je nasprotno dosedanjim prečrkovanjem venetskih napisov, kar kaže na prikrojevanje originalnega zapisa.

Tabela 6: Primerjava navedenih besed v pravilnem prečrkovanju s pomenom v latinščini, angleščini in slovenščini; besede smiselnega pomena so odebeljene, angleški izrazi pa so pri obširnejših razlagah skrajšani; besede so prikazane po latinsko - angleškem slovarju [18]

Izvirno	Latinsko	Angleško	Slovensko
tekomei	decum	tenth	deseti
tiiei	diei	day ; daylight; open sky; weather; age; time	dan
toti	totus	whole , all, entire, total, complete	celoten
vito	vitis	vine ; grape vine	vino
ketat	cedo	go /pass; step aside/make way; grant, concede	iti
danei	<i>neznana, unknown</i>	dare give; dedicate; sell; pay; devote; allow; make	dati
opeton	oppedo	break wind; insult	prdniti
plana	plana	level , flat	raven
peri	per	through (space); during (time); by, by means of	skozi
ekvoibos	equus	horse ; steed	konj
moltevebos	bos	ox ; bull; cow; ox-ray; cattle (pl.); (ox-like animals)	vol
elokvillos	equus	horse ; steed	konj

- Latinsko razumevanje daje od celotnega besedila z okoli 100 besedami le 10 smiselnih besed, ki med seboj niso povezane, beseda danei pa je celo neznana in po odstranitvi zadnjih črk je njej najbližja beseda dare. Slovensko razumevanje daje v celoti kar 100 besed, ki v celotnem prevodu tvorijo smiselno vsebino.
- Navedene latinske besede dajejo le 10 smiselnih a nepovezanih besed, razumevanje v slovenščini pa daje pri istih izbranih besedah kar 23 smiselno povezanih besed.
- Obrazložitev Marinettijeve podaja le tri latinske besede: cedo, danei, equus, od katerih je ena neznana, zato ni bilo možno neposredno ugotavljati pomena drugih izbranih besed, ampak le posredno z iskanjem v slovarju. To je pomanjkljivost, ki je pri strokovni obdelavi tako pomembnega besedila ni moč spregledati in potrjuje navedbo v obrazložitvi o predpostavkah in izborih razlag: »*navedene delitve so le malo določene s pravilom ločil; v največ primerih je to določeno na predpostavkah in izborih razlag*« [2].

Analiza podobnosti z drugimi venetskimi napismi

V obrazložitvi je navedeno, da napis ni običajen in nima pravil, po katerih so obrazloženi drugi venetski napisi. S tako izjavo se zanika vse ostale obrazložitve napisov, saj prav tako nimajo niti delitev z ločili niti niso ponavljalni, niti nimajo predvidenih končnic za ugotavljanje slovničnih oblik, saj so tako kot ta napis pisani v narečju, kjer se končnice opuščajo in zato ne podajajo slovničnih oblik. V resnici pa je težava jezikoslovcev kot je Marinetti v tem, da tako dolgega napisa ni mogoče razlagati s poljubnimi imeni, kakor so to počeli do sedaj. V obrazložitvi je navedeno tudi: »napis je delen, manjkajo že znane jezikoslovne oblike, manjkajo prepoznane imenske oblike« [2], zato je treba te trditve preveriti. Naslednja analiza nedvoumno pokaže zelo veliko jezikovno podobnost z ostalimi venetskimi napismi, zato navedeno mnenje o neobičajnem napisu nima prave osnove.

V napisu se pojavljajo značilne venetske besede, ki imajo v drugih venetskih napisih enak ali podoben pomen. Navedene so besede iz Slovarja venetskega jezika [6] iz drugih venetskih napisov, z istimi tremi začetnimi črkami in s številom dobljenih besed. Odebeljene so besede, ki se skladajo tudi z besednjakom venetskih besed po Pellegriniju in Prodocimiju [8]: IAI-49x, **VAN**-27x, **OST**-25x, IAR-22x, **TEI**-15x, **TAI**-12x, **NEI**-11x, **MOL**-10x, TOR-10x, NOS-8x, BOS-6x, VAL-6x, **VER**-6x, MER-6x, KON-6x, SON-6x, **VON**-5x, **VEN**-5x, KUT-5x, TOI-4x, OPE-3x, ONE-3x, IEI-3x, POI-3x, **PER**-3x, **PRO**-3x, VOS-3x, LOK-2x, MOI-2x, LOS-2x, VIT-1x, NAT-1x, LUT-1x, **VOK**-1x in MEN-1x. Skupno se navedene besede v drugih venetskih napisih pojavljajo kar 276 krat.

Navedene besede se pojavljajo v najdaljšem napisu tako pogosto: IAI-1x, VAN-1x, OST-2x, IAR-2x, TEI-1x, TAI-2x, NEI-2x, MOL-4x, TOR-2x, NOS-1x, BOS-4x, VAL-1x, VER-2x, MER-1x, KON-1x, VON-1x, VEN-1x, KUT-1x, TOI-1x, OPE-1x, ONE-1x, IEI-1x, POI-1x, PER-1x, PRO-1x, VOS-1x, LOK-1x, MOI-1x, LOS-1x, VIT-1x, NAT-1x, LUT-1x, VOK-1x, MEN-1x in skupno predstavljajo 47 besed. V napisu je 13 enočrkovnih in 22 dve črkovnih besed, ki v tem pregledu niso zajete, kar skupno s navedenimi 47 besedami predstavlja 82 besed. Od 100 besed najdaljšega napisa jih torej le 18 ali 18% nima povezave z ostalimi venetskimi napismi.

Odebeljenih je 14 besed z istimi tremi začetnimi črkami, ki se pojavljajo tudi v besednjaku venetskih besed [8], zato jih Marinettijeva ne bi smela spregledati in bi jih morala primerjati in ugotavljati njihov pomen podobno kot v drugih venetskih napisih [8 s. 261-280]. Te besede so VAN -8x – Vant, OST – 9x – Osti, TEI – 1x – deivos, TAI – 1x – Tainont, NEI – 1x – Nerka, MOL – 9x – Molt, VER – 1x – Verkondarna, VON – 1x – vontar, VEN – 2x – Venn, PER – 2x per, PRO – 1x - ? in VOK – 1x - ?. Skupno se navedene besede v drugih venetskih napisih pojavljajo kar 36 krat. Od teh 36 besed, ki imajo osnovo v besednjaku [8], je 31 imen, 3 besede so navadne, 2 besede pa niso pomensko zapisane.

Navedene besede se pojavljajo v najdaljšem napisu tako pogosto: VAN -1x, OST – 3x, TEI – 1x, TAI – 2x, NEI – 2x, MOL – 4x, VER – 2x, VON – 1x, VEN – 1x, PER – 1x, PRO – 1x in VOK – 1x. Skupno je torej kar 20 besed, ki imajo enako začetno zaporedje treh črk, kar je še enkrat več kot pa jih po drugih značilnostih ugotavlja Marinettijeva. Povprečna dolžina besed v besednjaku [8], ugotovljena v literaturi [19] je 4686 črk/758 besedami=6,18 črk/besedo. Za obravnavani najdaljši napis s 319 črkami to pomeni 319/6,18 = 51,62 besed. Besede z osnovo v besednjaku [8] predstavljajo torej povprečni delež 20/51,62=38,74%. Ob

tako visokem ujemanju besednjaka [8] z obravnavanim najdaljšim venetskim napisom pa trditev: »Tablica Este predstavlja izredno besedilo v skupini venetskih napisov, glede na dolžino in zapletenost; napis je delen, manjkajo že znane jezikoslovne oblike, manjkajo prepoznane imenske oblike, besedilo ni niti formalno niti ponavljajoče: zaradi vseh teh razlogov tablica predstavlja tudi velike težave pri tolmačenju« [2 s. 198], ni verodostojna.

Če bi Marinettijeva naredila podobno analizo, bi lahko ugotovila, da od 31 imen v besednjaku po Pellegriniju in Prosdocimiju [8] v najdaljšem venetskem napisu podobne besede ne ustrezajo predvidenim imenom. Ker zahodnoevropski jezikoslovci vedno primerjajo posamezne privzete besede obravnavanih napisov z besedami v drugih venetskih napisih, je v tem primeru odstopanje od običajne obravnave venetskih napisov preveč očitno. Analiza, ki bi dokazala, da je dosedanje branje venetskih napisov z imeni neustrezno, pač ne sme biti opravljena!

Podrobno obravnavanje napisa

Pri podrobnem obravnavanju posameznih vrst napisa, ki si slede od zunaj navznoter, so po vrstnem redu podani:

- oznaka vrste in zapis s stiliziranimi črkami,
A M [2]
- prečrkovanje Marinettijeve s številom grških in napačnih črk,
- delitev besedila na možne besede, število črk, besed in povprečna dolžina besed [2],
A&T [3]
- prečrkovanje Ambrozica in Tomezzolija s številom drugačnih in izpuščenih črk,
- delitev zveznega napisa Ambrozica in Tomezzolija,
- dobesedni prevod Ambrozica in Tomezzolija v slovenščino,
- prosti prevod Ambrozica in Tomezzolija v slovenščino,
- prevod Ambrozica in Tomezzolija v angleščino [3],
V V
- avtorjevo prečrkovanje ter število novo prebranih in dodanih črk,
- avtorjeva delitev ter število besed in črk,
- avtorjev dobesedni slovenski prevod z različicami,
- avtorjev prosti slovenski prevod,
- avtorjev prosti angleški prevod,
- avtorjev glosar.

Vrstice v napisu so označene z velikimi črkami ET:

ET1 --◊M̄KΛXFXIINDI◊◊DƆS̄F̄P̄ȲS̄◊P̄◊--/--M̄◊|S̄X◊◊|---F̄.M̄F̄ĪP̄ND◊--

A M

]o.m.kutetiariθore.s.va.χso.n. θ-[-----(-)]i/mois **doti**-[--]e : neibar o.-[3, 2

]om **kude diaritores vagsont**-[-----(-)]**imois doti**-[--]e : neibar o-[40/9=4,44

A&T

]om**kude**diaritoresvagsont-[-----]imois**doti**-[--]e neibaro-[3, 1

[ ]om KUD E DIARITOR E SVAGS ON t-[ ] imoisdoti-[ ]e NEI BARO -[ ]

Neprevedeni del je označen poševno.

[*Jom* kud je djaritor je svags(t) on t-[ ] *imoisdoti*-[ ] *Je* nej varo(u) -[ ]
 [*Jom* kjer je daritelj je zvagan on t-[ ] *imoisdoti*-[ ] *Je* nai varoval -[ ]
 [*Jom* where the offeror is judged t-[ ] *imoisdoti*-[ ] *Je* let be protected -[ ]

V V

(D)OMKUTETIARITORES SVAGSON TI/[	?	]/IMOISTOTIK(L)ENEIBAROT(E)	5, 3
DOM KUTE TI IARI TORE SVAGSON TI	?	I MOI S TO TI KLE NEI BARO TE	16, 47
Dom grob ti mlad potuješ zvagan ti	?	in moj si to ti tu nisem varoval te	
Dom ti je grob, mlad potuješ zvagan	?	in moj si tu ti ko te nisem varoval.	
Grave is your home, young you travel evaluated ? you are mine here but I did not protect you.			

Različica SVAG SON zvagan sin balanced son

Glosar

Kratice/Abbreviations Kratice/Abbreviations

SK	Slovensko knjižno	Literary Slovenian	okr	okrajšava	abbreviation
SN	Slovensko narečno	Dialectal Slovenian	preg	preglas	mutation
HK	Hrvaško knjižno	Literary Croatian	prem	premet	toss
PL	Pleteršnikov slovar	Pleteršnik's dictionary	prpr	preglas in premet	mutation and toss

DOM	dom – SK	home
KUTE	kute, kot, grob – sin, SN, SK	corner, grave
TI	ti – SK	you
IARI	iari, jar, mlad – SN, SK	young
TORE	tura, potovati – SN, SK	travel
SVAGSON	zvagan – prpr, SN, SK	balanced, evaluated
MOI	moj – SK	my, mine
S	s, si – SN, SK	you are
TO	to – SK	this
KLE	kle tle, tukaj – preg, SN, SK	here
NEI	nei, ni – SN, SK	not
BARO	varoval – okr, preg, SK	protect
TE	te, tebe – SN; SK	you

ET2 -◊DƑYƑ◊SƑKƑ◊-Ƒ◊ZƑ◊T◊ƑƑƑƑƑ◊ZƑƑƑIX◊.X.ƑƑDƑƑ◊SXIANDI
 ◊◊DƑ◊SƑRYƑƑƑYR◊◊RƑƑYRƑY—

A M

]oreχno.s.e.kvo.[-]. φo.s.mo.l. θeveφose.i.vito :X:ve.r.te.o.s.tiiariθo.r. φo.s.tane.i.v[-]-a.
 θ.θaplanam[8, 2
 ]-oregnos ekvo[i]bos moltevebosei vido : X : verdeos diaritorbos danei v[-]-at ta plana m[
 66/13=5,08

A&T

]oregnosekvo[i]bosmolteveboseivido:X:verdeosdiaritorbosdaneiv[-]-attaplanam[3, 1
 [ ] OR E GNO SE K VO I BOS MOLTEV E BO SE I VIDO :X: VER DE OS DIARITOR
 BOS DA NEI V [ ]ATTAPLANAM-[ ]

[ ] daritelj je gnal se ko v vso molitev se bo videl tudi bog, bog veri, da je ostal daritelj ves, da ni v potopljenju [ ]

[ ] daritelj je gnal se, da tudi v vsej molitvi se bo videl tudi bog, bog veri, da ostane daritelj cel, da ni v potopljenju [ ]

[ ] the offeror has striven that in all his prayer shall be seen also god, god, be reliable in that the offeror remains unharmed, that he not (end up) in drowning [ ]

V V

POREGNOSEKVOIBOSMOLTEVEBOSEIVITO.X.VERIEOSTIARI

TORBOSDANEIVNATTAPLANAM

2, 0

PO REG NOSE KVOI BOS MOLTEVE BOS EI VITO X VERIE

19, 69

OSTI IARI TOR BOS DA NEI V NATTAPLANAM

Po rek nosi kaj boš molitve boš je vitek kes veruj

ostani mlad potuj boš da ni v natapljanju.

Po reki te nosi, kaj boš molitve, tu boš vitek, veruj ostani mlad, potuj da ne boš v potopljenju.

Along the river you were carried, what will prayers, here you will be slender, believe to stay young, travel to not be sinked.

Različica X = T ti *ali* tu you *or* here

Glosar

PO	po – SK	on
REG	rek, reki – preg, SN, SK	river
NOSE	nose, nosi – preg, SN, SK	carry
KVOI	kua, kaj – preg, SN, SK	what
BOS	boš – preg, SK	you will
MOLTEVE	molitve – preg, prem, SK	prays
EI	je – prem, SK	is
VITO	vitek – okr, SK	slim, slender
X ali T	ks, kes ali t, tu – SN, SK	regret or here
VERIE	veri, veruj – preg, SN, SK	believe
OSTI	osti, ostani – okr, SN, SK	stay
IARI	jar, mlad – SN, SK	young
TOR	tura, potovati – okr, SN, SK	travel
DA	da – SK	yes, that
NEI	nei, ni – SN, SK	not
V	v – SK	in
NATTAPLANAM	natapljanju, potopljenju – prpr, SK	sinking

ET3 - ƒ⊂⊃⊄⊅⊆⊇⊈⊉⊊⊋⊌⊍⊎⊏⊐⊑⊒⊓⊔⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿

A M

]eθa.i.io.n.va.l. χα.m. θo.om.mni.o.peto.n. : .e.lokvi.l.lo.s.to.u.ka.i.periko.n.voni.n.ko
.m.pro.i.vo.s.[3, 0

]etai(i)on valgam to om(m)ni opedon : elokvillos doukai perikon vonin
komproivos[64/10=6,40

A&T

]etai(i)onvalgamtoom(m)niopedon : elokvillosdoukaiperikonvoninkomproivos [2, 0
 [ ] E TAI I ON VALGAM TOOM M NIO PEDON : E LOK VIL LOS DOUKAI PERIKON
 VONIN KOM PROIV OS [ ]

[ ] je ta in oni valovom (s) telesom mi njoj (u) pest : je lok navit le ostal dokaj naperjen
 dušin brod prav (je) ostal [ ]

[ ] je sleherni s telesom valovom njej v pest ; le naj je lok ostal navit dokaj kot naperjen
 v pravo smer je dušin brod [ ]

[ ] her being and his the waves await into their clutching grasp ; may the bow remain
 undrawn much as pointed straight – arrow remains the soul's raft [ ]

V V

(I)ETAII ON VALGAM TOOMMNI OPET ONELOKVILLOSTOUKAI
 PERIKONVONINKOMPROIVOS(E) 0, 2
 IE TAI I ON VAL GA M TOOMMNI OPET ONEL OKVIL LOS 18, 66
 TOUKAI PERI KON VONINKOM PROI VOS E

Je ta on val ga mi temni zopet odnesel ujel sem tukaj pri konjih vodnikom prej ves je.

Je ta val mi ga temni zopet odnesel ujel, ko sem bil tukaj pri konjih ves prej vodnik.

This dark wave once more took of and caught him from me, when I was here earlier all
 to guide horses.

Glosar

IE	je – SK	is
TAII	taj, ta – HK, SN, SK	this
ON	on – SK	he
VAL	val – SK	wave
GA	ga – SK	him
M	m, mi – okr, SN, SK	to me
TOOMMNI	temni – preg, SK	dark
OPET	opet, zopet – okr, HR, SN, SK	once more
ONEL	otel, odnesel – preg, okr, SN, SK	take of
OKVIL	ovil, ujel – preg, SK	catch
LOS	les, sem – preg, SN, SK	to here
TOUKAI	toukaj, tukaj – SN, SK	here
PERI	pri – SK	at
KON	kon, konj – SN, SK	horse
VONINKOM	vodnikom – okr, SK	to guide
PROI	prej, pred – preg, SN, SK	earlier
VOS	ves – preg, SK	all, whole
E	je – okr, SK	is

ET4 -IMƆEDKƆEXƆOƆTOƆKƆAƆOƆIXƆEKƆOMƆEIXIIƆEIKƆAƆMƆEYƆEƆIƆSƆAƆIFƆEƆDƆKƆEYƆMƆ

A M

]i.me.r.ketaθ--[-]-u. θe.i.tekome.i.tiie.i.kva.n.venev[?]i.s. pa.i.vero keno.n.[2, 0

]imer kedat--[-]-utei dekomei diei kvan venev[?]is pai verokenon[47/10=4,7

A&T

]imerkedat--[-]-uteidekomeidieikvanvenev[?]ispaiverokenon[3, 1

[ ] IM ER KE DAT -[-] U TEI DE KOMEI DIEI K VAN VENEV [?] I SPAI

VERO K E N ON [ ]

[ ] jim jer ke dat -[-] u tei d je komej že k van venev [?] i spai vero(u) k je n on [ ]

[ ] ker jim tja dati -[-] v tei da je komaj že ko ven venel [?] in v spanju veril

da naj je on [ ]

[ ] because there to give them -[-] in this that he no sooner withered out than [?]

and sleeping seen to it that he [ ]

V V

(V)IMERKETATLOK(V)UTEITEKOMEITIEIKVANVENEVIISPAIVERO/KENON 3, 2

VI MERKETA T LOKVU TEI TE KOMEI TI IEI K VAN VENEV II SPAI

VEROKEN ON

16, 54

Vi merkate to lokev tej tebi komaj ti aja k nebu venel je spal verujoč on.

Vi merkate to lokev tebi, komaj ti ajaš k nebu, venel je spal verujoč on.

You care this pool to you, scarcely you lie towards the sky, he faded by sleeping in faith.

Glosar

VI	vi – SK	you
MERKETA	merketa pazita – SN, SK	care
T	t, to – okr, SK	this
LOKVU	lokev – prem, SK	pool
TEI	tej, njej – SN, SK	to her
TE	te, tebi – okr, SK	to you
KOMEI	komej, komaj – SN, SK	scarcely, just
TI	ti – SK	you, to you
IEI	aja – preg, SN, SK	lie
K	k – SK	to
VAN	van, nebo – PL	sky
VENEV	venel – SK	withered, faded
II	je – preg, SK	is
SPAI	spal – preg, SK	sleep
VEROKEN	verujoč – preg, SK	believing, faithful
ON	on – SK	he

ET5 -ΓDĒKĒDĒMX-----◊Γ◊ĒĒĒ◊SĒIΓ◊IIKDIFIMĒA.X.XIA-

A M

]preke.r.e.št[----]-o.l. *θeveφo.s.e.i.po.i.krivine.a.λ:ti.a* 2, 2

]preker ešd[----] *moltevebosei poi krivinea : \ : dia* 36/6=6,00

A&T

]rekeresd[----]-olteveboseipoiⁱkrivinea.λ:dia 2, 1

[ ] REK E REŠ D [----] -OLTEV E BO SE I POI KRIV I NEA :X: dia [ ]

[ ] rek je rajš d [----] -oltev je bo se i poj kriv i neja :x: dia [ ]

[ ] je rek rajši da [----] (m)olitev se ne bo se potem tudi kriva :x: dia [ ]

[ ] to say rather that [----] the prayer shall then not be also false; dia [ ]

V V

(O)PREKEREŠT(OIEM)OLTEVEBOSEIPOIHKRIVINEA.X.TIA(I) 0, 6

OP REK E REŠ TOIE MOLTEVE BOS EI POI I KRIV IN EA X T IAI 16, 42

Ob rek je rajši tvoje molitve ves je potem je kriv in je kes tu aja.

Ob reki so rajši tvoje molitve, ves je potem kriv in je kes, tu aja.

At the river are rather your prayers, whole is than guilty and is penitence, here lying.

Različica X = T ti ali tu you or here

Glosar

OP	op, ob – SN, SK	at
REK	rek, reki – SN, SK	river
E	je – okr, SK	is
REŠ	rajš, rajši – okr, SN, SK	rather
TOIE	toje, tvoje – okr, SN, SK	your
MOLTEVE	molitve – prem, preg, SK	pray
BOS	boš – preg, SK	you will
EI	je – prem, SK	is
POI	poj, pol, potem – SN, SK	than, after
I	je – okr, SK	is
KRIV	kriv – SK	guilty
IN	in – SK	and
EA	je – prpr, SK	is
X ali T	ke, kes ali t, ti – SN, SK	penitence or you
T	tu – okr, SK	here
IAI	aja – prpr, SN, SK	lie

ET6 -šX♦♦|KƒΓΛX-----M†◊--◊Kƒ-KƒDMƒM◊M◊†M◊†-

A M

]s.toθikelut[-----]-niθa[--]okv-ker.me.n.ošo.n.mo.l[2, 0

]s doti ke lud[-----]-nita[--]ok--kermen ošon mol[29/9=3,22

A&T

]sdotikelud[-----]-nita[--]okv-kermen-šonmol[2, 0

]sdotikelud[-----]-nita[--]okv-KERMENOŠ onmol[

]sdotikelud[-----]-nita[--]okv-krmar onmol[

]sdotikelud[-----]-nita[--]okv-helsman onmol[

V V

OSTOTIKELUT(MOLTEV)NITA(IL)OKVOKERMENOŠOLMOL(O) 2, 9

OSTO TI KE LUT MOLTEV NI TAILO K VOK E R MEN OŠO L MOLO 15, 41

Ostal ti kot ljud molitev ni delo ko bog je res men šlo le malo.

Ostal si kot človek molitev, nisi se delal kot bog, meni je res šlo le malo.

You remained as man of prayer, you didn't pretend to be as god, really only little thrived to me.

Različica TAI LOKVO KER to lokev ker this pool while

Glosar

OSTO	osto, ostal – okr, SN, SK	remain
TI	ti – SK	you
KE	ke, kot – okr, preg, SN, SK	as
LUT	ljud, človek – SN, SK	man
MOLTEV	molitev – okr, SK	pray
NI	ni – SK	not
TAILO	deilo, delo, delati se – preg, SN, SK	work, pretend
K	k, ko – okr, SN, SK	when
VOK	bog – preg, SK	god
E	e, je – okr, SN, SK	is
R	res – okr, SK	really
MEN	men, meni – okr, SN, SK	to me
OŠO	ošo, šlo, uspelo – prpr, SN, SK	went, thrived
L	l, le – okr, SN, SK	only
MOLO	molo, malo – preg, SN, SK	little

Skupni prosti slovenski in angleški prevod

Dom ti je grob, mlad potuješ zvagan ? moj si tu ti ko te nisem varoval.

Po reki te nosi, kaj boš molitve, tu boš vitek, veruj ostani mlad, potuj da ne boš v potopljenju.

Je ta val mi ga temni zopet odnesel ujel, ko sem bil tukaj pri konjih ves prej vodnik.

Vi čuvate to lokev tebi, komaj ti ajaš k nebu, venel je spal verujoč on.

Ob reki so rajši tvoje molitve, ves je potem kriv in je kes, tu aja.

Ostal si kot človek molitev, nisi se delal kot bog, meni je res šlo le malo.

Grave is your home, young you travel evaluated ? you are mine here but I did not protect you.

Along the river you were carried, what will prayers, here you will be slender, believe to stay young, travel to not be sinked.

This dark wave once more took of and caught him from me, when I was here earlier all to guide horses.

You care this pool to you, scarcely you lie towards the sky, he faded by sleeping in faith.

At the river are rather your prayers, whole is than guilty and is penitence, here lying.

You remained as man of prayer, you didn't pretend to be as god, really only little thrived to me.

Vsebina napisa preide od zapisa o vzrokih in krivdi pri izgubi mlajše osebe, in pomenu molitve pri prehodu v večno življenje, k darovanjskemu pomenu in k opisu krivde in molitve, ter pomenu in načinu prehoda v večno življenje.

Glosar A Ambrozica in G Tomezzolija [3]

Glosar A Ambrozica in G Tomezzolija je podan z najpomembnejšimi obrazložitvami na enak način kot pri avtorjevem glosarju:

ET1

KUD	kud, kod, kjer – SN, SK	where
E	je – okr, SK	is
DIARITOR	daritelj, darovalec – preg, SK	giver, donor
SVAGS	zvagan, sojen – okr, preg	judged, weighted, balanced
ON	on – SK	he
NEI	nej, naj – preg, SN, SK	let, let it be
BARO	varoval – okr, preg, SK	protect

ET2

(DIARIT)OR	daritelj, darovalec – preg, SK	giver, donor
GNO SE	gnal se – okr, SK	pushed himself
K	k, ko – okr, SN, SK	that, so that
VO	v – SK	in
I	je – okr, SK	is
BOS	ves – preg, SK	all, whole
MOLTEV	molitev – okr, SK	pray
BO SE	bo se – SK	shall be, will be
I	i, in –okr, SN, SK	and, also
VIDO	videl – okr, SK	seen
VER	ver, veri – SN, SK	mare trustworthy
DE	da je – okr, SN, SK	that he/she/it is
OS	ostal, ostani – okr, SK	remain
DIARITOR	daritelj, darovalec – preg, SK	giver, donor
BOS	ves – preg, SK	all, whole

DA	da – SK	that, so that
NEI	nei, ni – SN, SK	not is not
V	v – SK	in, into
(P)ATTAPLANAM	potopljenju	drowning
<i>ET3</i>		
E	je – okr, SK	is
TAI	tai, ta – SN, SK	this
I	i, in – SN, SK	and
ON	on, oni – SK	he
VALGAM	valovom, preg, SK	to the waves
TOOM	telom, s telesom – okr, preg, SK	with the body
M	m, mi – SN, SK	to me
NIO	njo, njej – SK	her, to her
PEDON	ped, pedenj, pest – preg, SK	span
E	je – okr, SK	is
LOK	lok – SK	bow
VIL	vil, navil – SK	wound
L	le – okr, SK	let it
OS	ostal, ostani – okr, SK	remain
DOUKAI	dokaj – preg, SK	much as, rather as
PERIKON	(na)perjen – prpr, SK	aimed, pointing at
VONIN	von, nebo, dušin – PL	, SK soul's
KOMP	komp, kompa	boat, raft
PROIV	prav – preg, SK	straight, just, right
OS	ostal, ostani – okr, SK	remain
<i>ET4</i>		
IM	jim – okr, SK	to them
ER	ker – okr, SK	because
KE	ke, tja – SN, SK	there
DAT	dati – okr, SK	to give
U	u, v – SK	in, into
TEI	tej, temu – SK	to this one
DE	da je – okr, SN, SK	that he/she/it is
KOMEI	komej, komaj – SN, SK	scarcely, hardly
DIEI	žej, že – preg, SK	already, yet
K	ko – okr, SK	when, as, that
VAN	ven – preg, SK	out
VEDEV	venel – SK	withered, faded
I	je – okr	is
SPAI	spaje – okr, SK	sleeping
VERO	vero, veril – okr, SN, SK	make reliable, trustworthy
K E N	da je naj	that is let, may

ON	on – SK	he
ET5		
REK	rek, reči – okr, preg, SK	to say
E	je – okr, SK	is
REŠ	rajši – okr, SK	rather
D	d, da – SN, SK	that, so that
(M)OLTEV	molitev – okr, SK	pray
E BO SE	je bo se – SK	shall be, will be
I	in – SN, okr, SK	and, also
POI	poj, pol, potem – preg, SN, SK	then
KRIV	kriv – SK	false, guilty
NEA	ni – SK	is not
ET6		
KERMENOŠ	krmar	helsman

Skupni prevod A Ambrozica in G Tomezzolija [3]

Neprevedeni del je označen poševno.

[ ] *lom* kjer je daritelj je zvagan on t-[ ] *imoisdoti-[ ]e* nai varoval -[ ]

[ ] daritelj je gnal se, da tudi v vsej molitvi se bo videl tudi bog, bog veri, da ostane daritelj cel, da ni v potopljenju [ ]

[ ] je sleherni s telesom valovom njej v pest ; le naj je lok ostal navit dokaj kot naperjen v pravo smer je dušin brod [ ]

[ ] ker jim tja dati -[-] v tei da je komaj že ko ven venel [?] in v spanju veril da naj je on [ ]

[ ] je rek rajši da [----] (m)olitev se ne bo se potem tudi kriva :x: *dia* [ ]

]sdotikelud[----]-nita[--]okv-krmar onmol[

[ ] *lom* where the offeror is judged t-[ ] *imoisdoti-[ ]e* let be protected -[ ]

[ ] the offeror has striven that in all his prayer shall be seen also god, god, be reliable in that the offeror remains unharmed, that he not (end up) in drowning [ ]

[ ] her being and his the waves await into their clutching grasp ; may the bow remain undrawn much as pointed straight – arrow remains the soul's raft [ ]

[ ] because there to give them -[-] in this that he no sooner withered out than [?] and sleeping seen to it that he [ ]

[ ] to say rather that [----] the prayer shall then not be also false; *dia* [ ]

]sdotikelud[----]-nita[--]okv-helsman onmol[

Prevod A Ambrozica in G Tomezzolija sledi spremembi črke T v D in s tem delno spremeni pomen napisa. Zaradi večjega dela neprevedenega napisa pa je tudi manj razumljiv.

Zaključek

Bronasta plošča najdaljšega znanega venetskega napisa je sicer precej poškodovana, vendar je preostali del dokaj dobro ohranjen. To omogoča dobro prečrkovanje in ustrezno delno dopolnitev prvotnega napisa z manjkajočimi črkami. Razumevanje zahodnoevropskih jezikoslovcev je pokazalo na njihovo neustreznost branja napisov z imeni, saj tako dolgega napisa ni moč razložiti z imeni, zato podajajo razumevanje le za tri besede, ki medsebojno niso povezane. Na taki osnovi sklepajo na vsebino, ki nima osnove v predpostavljenem jeziku razumevanja, to je v latinščini. Podrobna primerjava kaže močno povezanost z ostalimi venetskimi napisi in tako zanika navedbe Marinettijeve, da je razumevanje napisa težko, ker takih povezav nima. Povezave so najmočnejše 82 % z besedami v Slovarju venetskih besed [6], bistvene pa so tudi povezave z besedami v besednjaku po Pellegriniju in Prosdocimiju [8] v obsegu 38,74 % in tega Marinettijeva ne bi smela zanemariti.

Primerjava slovenskih prevodov kaže premik zaradi spremembe črke T v D, kar daje nekoliko spremenjeno vsebino, vendar so v obeh primerih razvidne slovenske osnove za njegovo razumevanje. Ta napis je zelo pomemben, saj ima kar 286 vidnih črk in 100 besed, medtem ko drugi najdaljši venetski napis Es 27 obsega z dodanimi črkami le 58 črk in 14 besed. Vsebina napisa lepo teče od izgube mlajše osebe in priznanja krivde zaradi slabega varovanja, do opisa izgube ter pomiritve, zaupanja in prehoda v večno življenje, saj bo pokojni ostal kot človek molitev. Tudi prevod tega najdaljšega venetskega napisa potrjuje, da so venetski napisi razumljivi na slovanskih osnovah, še posebej v slovenščini z njenimi številnimi in raznovrstnimi narečji. Dobro razumevanje istočasno potrjuje veliko časovno stalnost slovenščine in prvobitnost slovenskega življa na teh območjih.

Literatura

1. A Marinetti, *Acquisizioni e prospettive*, in *Prostoria e Storia del »Venetorum Angulus«*, *Atti del XX Convegno di Studi Etruschi ed Italici*, Venetico 1976 – 1996, Portogruaro - Quarto D'Altino - Este - Adria, 16-19 Ottobre 1996, Istituti Editoriali Poligrafici Internazionali, Pisa - Roma, 1999.
2. AKEO *i Tempi della Scrittura*, Veneti antichi, Alfabeti e documenti, Muse odi Storia Naturale e Archeologia di Montebelluna, Tipoteca Italiana Fondazione, 2002, 196-198.
3. A Ambrozic, G Tomezzoli, *The »tavola da Este« inscription*, Zbornik mednarodnega posveta, Sledovi Evropske preteklosti, Jutro, Ljubljana 2004, 132-146.
4. V Vodopivec, *Nabor venetskih napisov, delitev, prevod in slovar*, Zbornik 4. mednarodne konference Evropski staroselci, Jutro, Ljubljana 2006, 118-144.
5. V Vodopivec, *Katalog Venetskih napisov, besed in prevodov*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, še neobjavljeno.
6. V Vodopivec, *Slovar venetskih besed*. Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, še neobjavljeno.
7. M Bor, J Šavli, I Tomažič, *Veneti naši davni predniki*, založba, Ivan Tomažič, Ljubljana, Wien, Editions Veneti, 1989, 185 – 443.
8. G B Pellegrini, A L Prosdocimi, *La lingua Venetica II*, Istituto di glottologia dell universita di Padova, Circolo linguistico Fiorentino, Padova 1967, 261-280.
9. M Lejeune, *Manuel de la langue Vénète*, Indogermanische bibliothek, Carl Winter, Universitätsverlag, Heidelberg 1974.
10. V Vodopivec, *Zbir Retijskih napisov, delitev, prevod in besednjak*, Zbornik 6. mednarodne konference, Izvor evropejcev, Jutro, Ljubljana 2008, 118-136.

11. S Schumacher, *Die Rätischen Inschriften, Geschichte und heutiger Stand der Forschung*, 2., erweiterte Auflage, Archaeolingua, Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft, Sonderheft 121, Innsbruck **2004** (ISBN 3-85124-214-9).
12. **R C de Marinis**, *Il territorio prealpino e alpino tra i Laghi di Como e di Garda dal Bronzo recente alla fine dell'età del Ferro, Die Räter- I Reti*, Verlagsanstalt Athesia, Bocen, **1992**, 145-166.
13. Julien Cezar, *Les actions de l'Empereur ou de la royauté*, 17, Les Belles lettres. I, Paris **1932**, 143; Glej: I Tomažič, *Slovenske korenine*, I Tomažič, Ljubljana **2003**, 23.
14. M Alinei, *The paleolithic continuity theory on indo-evropean origins, an introduction*, continuitas.com, Alessandro Peroni, www.continuitas.com/intro.html.
15. M Alinei, *ORIGINI DELLE LINGUE D'EUROPA*, Il Mulino, Ed., Bologna, Vol 1, **1996**, Vol 2, **2000**.
16. J Škulj, *Etruscans, Veneti and Slovenians – a genetic perspective*, Zbornik 3. Mednarodne konference, Staroselci v Evropi, Jutro, Ljubljana **2005**, 20 – 30.
17. R Petrič, *Venetska teorija in izvor Slovenov*, Zbornik 5. mednarodne konference Izvor Evropejcev, Jutro, Ljubljana **2007**, 65-85.
18. Latinsko – angleški slovar: <http://ablemedia.com/ctcweb/showcase/wordsonline.html>
19. V Vodopivec, *Statistična primerjava besed*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, še neobjavljeno.

Povzetek

Najdaljši venetski napis so našli leta 1970, pri izkopavanjih za rekonstrukcijo mestne bolnice v kraju Este v pokrajini Veneto in je shranjen v Museo Nazionale Atestino v kraju Este. Napis je na tanki bronasti plošči 23,5 x 29,0 cm, ki ni v celoti ohranjena in je datirana na okoli 400 pr. Kr. Ta napis je zelo pomemben, saj ima kar 286 vidnih črk in 100 besed, medtem ko drugi najdaljši venetski napis Es 27 obsega z dodanimi črkami le 58 črk in 14 besed. Napis je prečkrovala A Marinetti, ki podaja tudi delitev zveznega besedila in njegovo razumevanje na osnovi treh besed, ki pa nimajo medsebojne povezave. V obrazložitvi navaja, da napis ni običajen in nima pravil, po katerih so obrazloženi drugi venetski napisi, saj manjkajo že znane jezikoslovne in prepoznane imenske oblike. V resnici je težava zahodnoevropskih jezikoslovcev v tem, da tako dolgega napisa ni mogoče razlagati s poljubnimi imeni, kakor so to počeli pri drugih venetskih napisih. Podrobna analiza pokaže močno povezavo z ostalimi venetskimi napisi, saj je od 100 besed napisa le 18 popolnoma novih besed, to pa je v popolnem nasprotju s trditev Marinettijeve, da ni ustreznih povezav.

Delitev zveznega besedila in njegovo razumevanje v slovenskem jeziku sta prva podala A Ambrozic in G Tomezzoli. Na osnovi slike in dosedanjega prečkrovanja in razumevanja je Vodopivec podal svoje ugotovitve in izvršil primerjavo prečkrovanja in prevoda, ki se nekoliko razlikujeta, vendar potrjujeta pravilnost razumevanja na osnovi slovenskega jezika. Vsebina napisa lepo teče od izgube mlajše osebe in priznanja krivde zaradi slabega varovanja, do opisa kraja in načina izgube ter žalovanja. Konča pa se s pomiritvijo in zaupanjem ter prehodom v večno življenje, saj bo pokojni ostal kot človek molitev. Tudi prevod tega novejšega in najdaljšega venetskega napisa pokaže, da so venetski napisi razumljivi na slovanskih osnovah, še posebej v slovenščini, ki s svojimi številnimi narečji omogoča razumevanje teh napisov. Tudi to razumevanje potrjuje prvobitnost slovenskega življa na teh območjih.